خارجه اداره سی غزته (كلوب آرى) عادله عادلدر

ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա, Նորատունկեան խաճ

Les annonces sont reçues
à la Direction du Journal "AREVELK"
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ

ԱՐՕԵԻԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱՋԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պղոյ եւ գաւառներու համար տարեկան. 140 Ղրս
» » » » վեցամսեայ. 70 »
» » » » եռամսեայ. 40 »
Օսար երկիրներու համար տարեկան. 40 Ֆրք
» » » վեցամսեայ. 20 »
Դրամի փոխարէն փոստային փուլ կ'ընդունուի, 115 դրուշի փուլը 100 դրուշի հաշուով:
Տեղական բոլոր ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի:
Մանուկներու համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ

ԱՄՄԱՇԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ, Աւետիք չհրատարակուեցաւ Ս. Խաչի օօին պատճառաւ: Հետեւաբար այսօր միայն կը հրատարակենք (Ք. էջին գլուխը) մեր մասնաւոր Թղթակցին առաջին նամակը (Նիկոմիդիայէ գրուած) որ կը նկարագրէ ուխտաւորական վերջին կարաւաններուն մեկնումը դէպի Արմաշ: Այդ Թղթակցութեան պիտի յաջորդեն՝ կիրակի առաւօտ Արմաշի մէջ կատարուած եկեղեցական հանդէսին եւ ուխտաւորական թափորներուն նկարագրութիւնները եւ ուրիշ չհաղկան նօթեր:

Այս Ա. էջին մէջ կը հրատարակենք հակիրճ տեսութիւն մը Արմաշի ուխտատեղիին նշանակութեանը ու կարեւորութեանը վրայ, զոր ըրած է մեզ Դպրեվանքի ուսուցիչ-գաստիարակներէն մէկը, օրուան տօնին առթիւ:

ՅԱՔԱԹԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Պատրիարքարանի չաթաթը կիսով չափ ամուլ անցաւ՝ Քաղ. ժողովին տօնի պատճառաւ չգումարուելուն համար: միայն կրօն. ժողովը էր որ իր չաթաթական գործը կրցաւ տեսնել այս անգամ ալ... քահանայ մը կախաղանելով Բազէչի մէջ, որ բերան փոս պահ մը զետեղած էր սիրահարուած կնոջ մը խարտեաշ գլուխն վրայ, ուրիշ ոչինչ, Դամար վանքին... վանապետ Նորիկեան ունի անուն անձին կենքը հայրութեամբ: Արդէն նմանօրինակ կախակայութիւն մը տեղի ունեցած էր Վառնայի մէջ, և ենթական առակաւին բանակցութեան մէջ է կրօն. ժողովին հետ՝ բարեխօսութեամբ մէկ ուրիշ քահանայի, որ ամէն չաթաթի երկու անգամ ներում կը հայցէ ժողովէն ի հաշիւ իր հոգեւոր պաշտօնակիցին, և ժողովը ալ մինչդորդ քահանային բարեխօսութեանը կ'ապաւինի... համակերպութիւն մը ձեռք բերելու համար կախակայեալ արժանապատուութենէն որ ի վառնա: Աստուծոյ սիրոյն պատիժ կրելու ես, տեր Հայր — ըսել կ'ուզէ կրօն. ժողովը — սիրով ու յօժարութեամբ և մեսամբ նորին տանելու ես այս կրած զրկանքդ. ուրիշ անգամ եթէ ասանկ... կրնս ընդ կուսի պակիսը կատարես, մենք քու կարծիքդ կ'առնենք պիտի առաջ՝ թէ պատիժ կ'ուզե՞ս. և եթէ ուզես, այժմէն կը խոստանանք գործիդ քննութիւնն ու պատիժդ ընտրութիւնը յանձնել մեր այս կոչի եկեղեց. ղեկմանց Քննիչ Յանձնաժողովին, որ միայն պաշտօն ունի կախակայելու... մինչ անգամ չէիերու հաշիւները, և ի հարկին կրնայ կախաւորեալ սեհնակ մըն ալ պատրաստել արժանապատուութեանդ համար, Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ, Ա. Ռ. վարդապետի սենեակին կից: Երանելին հիմայ հազար փառք կու տայ իր խաղաղիկ վիճակին, որուն պէտք ունեը մարտղոական հաշիւներուլ—Ուրիշ ի՞նչ կերպով պիտի կրնայիք մեկնել կ'օն. ժողովին աղերսաւոր հայցումը՝ որ կ'ուզուի փիլոնազուրկ քահանայի հասցէին, վառնայի թղթատարով, գրեթէ ամէն չաթաթ:

Հիմայ հաւանական է որ Բաղէչի կողմէն ալ բարեխօս քահանայ մը բուսնի՝ Տ. վարդանի փիլոնը ժամ առալ աղաւորու միջնորդող կրօն. ժողովի առջև, և նորէն հարկ ծագի մէկ երկու գլուխ աւետարան կարգալու... սանկ ու նանկ գլուխներու վրայ, մինդեռ անդին սիրահարուած հօմանուհին երանելութեամբ կ'ըմբոշխնէ Տ. վարդանի օրհնութիւնը, Ռոդիկեան վանապետէն յարդարուած առագաստին մէջ:

* * *

Պատրիարքարանի միւս վարչական մարմիններուն մօտենալով— եթէ երբեք Դատաստ. Խորհուրդը մարդ կը մտեցնէ իրեն,— ըսենք մէկ խօսքով թէ լրագրական տեղեկութիւնները այնգամ կը չհոլեն հիմայ Դատաստանական ժողովարանին դուռը, որ առենաք Պատր. Փոխանորդարանին ճիշդ դիմացն էր, գետնայարկի վրայ խաւարամած սենեակ մը, ուր չափ կը յիշեմ, ուր երկու աստիճան սանդուղով մը կ'իջնուէր: Խօսդ ալ կայ թէ Դատաստանականը իրաւունքներ ունի մ'նաւանդ լրագրի տեղեկութիւնները չմօտեցնելու իր ձուաձև սեղանին, անոնց փութկոտութեանը ու անխորհրդապահութեանը պատճառաւ:

Ետեւս. Խորհուրդը վերակազմուեցաւ արդեօք թէ կազմալուծուեցաւ,— ճիշդ Ելեւմտից Հաղարաձուխեան պէս՝ որ խանձարուրին մէջ մեռած գացած էր,— առ ալ մարդ չի գիտեր. միայն այնչափը գիտցուած է որ Տետես. Խորհրդի Գիւանը կայ ու կայ, և ալգարը խօսելով նորէն չատ բան կը պատրինք այս ժառանգաղուրկ Դիւանին համերատար անդամներուն, գէթ թղթային ընծայիկ գործերու կարգադրութեան մասին, զարմանալով հանդերձ դիւանականներուն սակաւապէտ բեռնաւորութեան վրայ: Ոչ ոք գիտէ, և հաւնցնող ալ չատ չի կայ, թէ ինչ՞ւ արգելքը Բազ. Ժողովը այնպէս կը վերաբերի իր Տետես. Խորհրդին հետ՝ ինչպէս մօրու մը կրնայ վերաբերիլ իր խորթ զաւկին հետ. ան ինչ ըրած ունի ոչ. Ե՞րբ տանըմէկ ժամէն պակաս ներատ ըրած ունի ամառնային արեւադարձի ատեն: Ժամանակին իր չղջաբերականներէն մէկը... քերականութեան դլուխը չարդեւրդ ըրեր է եղեր: բայց տետեսութիւնը զերակատութեան հետ ինչ գործ ունի, քանի որ մենք գիտենք թէ լրագրութիւնն անգամ, չըսելու համար նաև ուսուցչութիւնը, քերականութեան չատ երես չի տար երբեմն: Իրաւ որ Տետես. Խորհրդին այս չնորհազուրկ վիճակը մեկնութեան կարօտ հարցերէն մէկն է մեր վարչական չրջանակին մէջ, և մեկնաբանէն անմիջապէս յետոյ՝ Բազաք. Ժողովին հոգածութեան արժանի:

* * *

Ներսէց Ծանձնաժողովին գործունէութեան, որուն արդիւնքը բաւքեր ձայնով կը սկսի խօսիլ, ըսելիք մը չկրցայ գտնել: Մասնաւորապէս կը դիտուի թէ արտի մուզը հազած է գաւառական զպրոցներու և որբանոցներու բարեկարգութեան կազմական կանոնագրի հրահանգներուն համեմատ, թէեւ ի սկզբան ըսուած էր սխալմամբ՝ թէ Կրթական Մրագրէն դարս մասնաւոր ուսմանց ծրագիր մը պատրաստել կը խորհուի գաւառային կրթարանները համար, բոլորովին այլակերպ տարբերով: Ծանձնաժողովին գործունէութիւնը զգալի եղաւ մանաւանդ այն հանգիսաւոր նուագուրբին առթիւ՝ որ թուրքերէն գասագիրքերու Ձրի մատակարարութեան յանգեցաւ վերջ ի վերոյ եռանդնաջոյր մրցումի մը հետեւանքով, որ պատմութեան մէջ նախընթացը չէր ունեցած, և բաց առեալ Ծրագիրգնի չգենաւներուն պարբերական մ'յուրթիւնները: Կ'ըսուի թէ Սդգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնն ալ, —բոլորովին յուսախաբ եղած, ինչպես դուշակուած էր ժամանակին, ամսական հինգ դահեկանի նուիրատուութեան արգիլնքէն, որ հազիւ տասնեհինգ ամիսուան մէջ 7500 դահեկանի հասած է մաքսլցմամբ՝ փոխանակ 75,000ի,— ցանկութիւն կը զգայ նուագուրդ մը կազմակերպելու նպատակ Ծանձնաժողովին նախ ձեռնութեամբ, յուսալով որ իր մատակարարութեան յարաճուն պէտքերուն մէկ մասը բաւականան փոխարժէքով հայթայթել նախ ձրիգեմ նուագարքներու չնորհիւ, եթէ երբեք հայթայթիչները քսակէ վեր ուրիշ բաներու կարեւնան նայիլ այս կապոյտ երկնակամարին տակ:

* * *

Իսկ Ուսումն. Խորհուրդը չ'երթար չ'անկրներ առանց նիստ դումարելու, ոչ ալ օր կ'անցընէ առանց խորհելու՝ թէ ինչ պիտի ըլլայ վերջապէս իր Կրթական Տետչութեան թոչակի հարցը, որ աւանդական հանդոյնէն աւելի կը կրճատուի օրէ օր: թէ ինչ ճիղ խօսք հասկնալէն է գործնական՝ մեր թաղ. Խորհուրդներուն, ոչպէս զի իրենց կրթական մտատկարարութեան եղմացոյցը Խորհրդին հաւանութեան ենթարկեն, ըստ օրինի, գպրոցական տարեմտին առթիւ, և թէ— հարիւրէն մէկ երկուքը միշտլով միայն— ի՛չպէս կարելի պիտի ըլլայ առանց վկայական ուսուցիչ չթողուլ վարժարան մը սեմէն ներս, կամ մանկութիւնը չվստահիլ անանկ մարդոյ որոնք փոչանութիւնը տըղոյ դլխուն վրայ պիտի սերտեն... առեւտրական փոչանութիւններէ յետոյ. և այսպէս մինչեւ Հարիւր:

ԱՐԷՍ

ԱՐՄԱՇԻ ՅՈՒՐՔԸ

Ս. ԽԱՉԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

ԱՐՄԱՇ, 9 Սեպտ.

Դպրեվանքը, որ՝ իբր առաջնորդական վիճակ՝ իր Արմաշոյնը ու Ծասկալովը՝ ամէնէն փոքրն է Թուրքիոյ առաջնորդութեանց մէջ, իբր ուխտատեղի՝ ամէնէն անուանն է, երուսաղէմի առաքելական ուխտէն վերջը: Իր ուխտաւորական մեծերուն արտ ապրուրթիւնը աւելի լայն է քան Փոքր Ասիոյ բոլոր մեծ վանքերունը: Ասոր գլխաւոր պատճառն այն է որ Արմաշ այս դարուս առաջին երեք քառորդներուն մէջ, ինչպէս աւելի կանուխ եւս, առաջնորդանիստ կեդրոն եղած է, ընդհատաբար կամ միանգամայն, Նիկոմիդիոյ և Պրուսայի ընդարձակ վիճակներուն: միաբան առաջնորդներ ունեցած է Գիւղատիկի, Պանդրմայի կամ Պալըքեսրի և Զմիւռնիոյ աթոռներուն վրայ, և իր ժառանգաւորաց վարժարանի արդիւնքներէն քահանաներ կամ վարժապետներ միչտ գտնուած են այդ և առանց տահմանակից վիճակներուն մէջ:

Սակն կերպով կրօնական ժողովուրդի մը մէջ, որպէս է մերինը, ուր վանքերը իրենց գոյութեան իրական պատճառները ունեցած են ի հնուց ատե, իւրաքանչիւր գաւառական վիճակի մէկմէկ վանք ունենալու պէտքը մեկնութեան կարօտ չէ: Իսկ այդ վանքերէն անոնք որ իրենց աղօթավայրի գուտ կրօնական հանգամանքին վրայ դիւրութիւններ ունեցած են՝ ուսումնավայրի գրական արժանիքն ալ աւելցնելու, տասով իսկ՝ իրատունք չահած են իրենց գոյութիւնը երկարագեալ միտներուն տեւողութենէն աւելի, իրենց բարոյական ազդեցութեան ծաւալումովը տակաւ լռեցնելով անոնց կրօնական համառն անդամ:

Պատմական սխալ մը գործած պիտի չըլլանք այսպէս խորհելով Արմաշի ուխտին համար ալ, որ գրեթէ ամբողջ գարու մը ընթացքին մէջ գիտցած է չարունակ օգտուիլ մայրաքաղաքին մեծաւորութենէն և բարեկիցիկ ու բազմամարդ նահանգի մը կեդրոնը հաստատուած ըլլալու առաւելութիւններէն Թէեւ, այն ուխտաւորներուն մէջ որոնք սէյրք է տեղի տուած ըլլան իր աստիճանաբար մեծնալուն առջեւ, կարելի ըլլայ ցոյց տալ միայն Գաղատիոյ վանքը, ուսն զի տահմանակից միւս գաւառները ցանցառ և տակաւաթիւ հայ գաղութներ պարունակելով, արդէն իսկ անբաւական են եղած իրենց մէջ նշանակութեան արժանի վանքերը զօրացնելու: Մարզուանի, Սեբաստիոյ եւ Կեսարիոյ վանքերը, բաւական հեռու Արմաշէն, կրցած են աւելի կամ նուազ պահել իրենց դիրքն ու վայրը, իբր ուխտատեղի ծառայելով չարունակաբար, եթէ ոչ ընդարձակ տահմաններու մէջ տարածուող՝ այլ գոնէ իւրաքանչիւրը իր վիճակին բովանդակած ժողովուրդին:

Ամասլիա Արմաշ՝ իբր վանք՝ միակն ըլլալով Փոքր Ասիոյ ցամաքակղզիին արեւմտեան մեծ գանգուածին վրայ, ինքնաբերաբար կեդրոն է դարձած ուխտաւորական ընդարձակ վիճակի մը, որ իր մէջ կը ժողվէ Քասքէմտունիի, Էնկիւրիի, Գոնեայի, Ամասիոյ, Պրուսայի, Իզմիտի ու եւրոպական եզերքին վրայ, Կ. Պոլսոյ և Իզմիրնէի կուսակալութեանց տահմանները:

Զարմանահրաշ ուխտաւորութեան եղանակը երկուք է տարուան մէջ. մայիս և սեպտեմբեր: Առաջինը յատուկ է Պոլսոյ Հայոց մասնաւոր դասակարգի մը որ ուխտաւորական բարեպաշտութեան առիթով գնացուցած կ'ըլլայ նաեւ հանդիսական գնդացուցութեան մը ակտը, գարնային գնարթ պտոյտներ կատարելով Արմաշի օդատուն գնչաերուն մէջ: Երկրորդը՝ մասամբ Պոլսոյ միջին դասուն, և առաւելապես վերոյիշեալ գաւառներու ժողովուրդին, որոնց համար իրօք յարմարագոյն եղանակն է այս. վասն զի գրեթէ ամէնքն ալ երկրագործութեամբ զբաղողներ՝ իրենց աշխատութիւնները վերջնական տարտնելէ ետքը միայն սկսի կրնային ձեռնարկել այսպիսի ուղեւորութեան մը, որ բաւականին աւելի երկար էր իրենց համար, սակէ տատնակ մը տարիներ առաջ ձեն ածողը, երբ դեռ չէր բացուած Խսկիշէհրի գիծը: Այս երկու եղանակներէն դատ, վերոփոխման տանին՝ անձայն, սիրուն ուխտաւորութիւն մը կը կազմին Ստաւրազարդիք, որոնք արդէն բարի տովորութիւնը ունին մասնակցելու ուխտաւորական ամէն հոանքի, որ իրենց քաղաքին կ'անցնի: Նիկոմիդացիք եւս իրենց յատուկ եղանակ ընտրած են վարդագոյ խաչը, ուր ընտրեալ բազմութեամբ կու գան լեցնել Զարմափանի տաճարը, գեղուն երիտասարդութեան այնպիսի եռանդով մը որ կրնայ նկատուիլ վանքի և առաջին. վիճակի նախկին միացմանը գոյացած հին սիրոյն վերջնական մէկ հետեւանքը:

Թ. Վ. Գ.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

Գոնեայի եւ Թարանսի Բաղոմական Դպրեվանքեր վարիչները.—Բաղոմական հաւատարակութեան կարձիք.—Ղորձի եւ Աւետիքեան Բահերաններ.—Վարժարանաց վերատացուցիչ.—Գեոմանացի հաճիագործ մը.—Նոր բերիր.—Փողոցը գնուած տուր.—Թեոդեան Գեոապայծառ ի Հարիր:

ԱՏԱՆԱ, 5 Սեպտեմբեր.

Տեղւոյս բողոքական հաստարակութեան համար այժմէութիւն ունեցող կարեւոր իրդիրներէն մէկն է այս պահուս Ամերիկա գտնուող Մր. Ճէյնսնեանի և Մր. Բրիսթիի միջեւ ծագած հակառակութեան խնդիրը որ իր նախկին թափովը կը չարունակ ցարդ, առանց վերջնական վճիռ մը ստանալու:

Այն Թուակնէն յորում Ճէյնսնեան գադրած էր Թարսուսի մէջ գործել, Մր. Բրիսթին նոր ուժով մը յաջորդց անոր, առատաձեռն ամերիկացւոց դրամով բարձր դիրքի մը վերածելով Sainte Paul's Institute անուն հաստատութիւնը որ ցարդ աւելի քան ուժերով կը յառաջդիմէ: Անշուշտ Ճէյնսնեան գործունէութեան նոր կեդրոն մը պիտի փնտռէր հաստատութեան երկու կուսակցութիւնները ամբողջովին չչրելու և չհեղելու համար, (իր քաղաքականութեան պաշտօնավարութիւնը մեծ ազդեցութիւն չարուցած է Ատանա, տասնեակ տարիներ առաջ, այնպէս որ բողոքական հաստարակութեան մէկ մասը պաշտամունքի իսկ միւս մասը առելութեամբ կը վերաբերուէին Ճէյնսնեանի նկատմամբ):

Այդ կարեւոր կեդրոնը եղաւ Գոնիա ուր հաստատեց Ամերիկացի բարերարներու դրամով բարձրագոյն վարժարան մը: Մէկ կողմէն Գոնեայի հաստատութեան տեւական և չարող պայմաններու մէջ չարտեւումը և միւս կողմէ կրկին Թարսուսի մէջ հաստատուած աղջկանց վարժարանի մը գոյութիւնը (որ վերջերս Ճէյնսնեանի նպաստողը հաստատեցաւ) պահ մը Մր. Բրիսթիին վրայ տարբեր ազդեցութիւն ըրին, և նախորդ հակառակութեան ոգին աւելի արծարծուեցաւ: Մր. Բրիսթի միսիոնարական հաստատութեան բոլորովին հակառակ կը գտնէր Թարսուսի աղջկանց վարժարանը, ըսելով թէ քանի որ Ատանա աղջկանց բարձր հաստատութիւն մը ունի որ կը կառավարուի ամերիկուհիներու ձեռամբ, թէ՛ն կարկ կայ 2 ժամ անդին ուրիշ մըն ալ հիմնելու: Եթէ գործելու տասպարէզ կը փնտռէ, թո՛ղ հայ օրիորդներուն յատկացնէ այդ հաստատութիւնը «Որբանոց» անուան տակ ան: Ինդրին էական մասը հոս է արդէն, ինչ որ բաւական աղմուկներու և լրագրական վէճերու առիթ տուած է և ցարդ երկու հակառակորդները Ամերիկայի մէջ կը չարունակեն իրենց գատին պաշտպանութիւնը տատարդ անձերուն առջեւ. Ատանայի, Թարսուսի, Գեոմանիկի (Ճէյնսնեանը բնիկ Դեոմանիկցի է) Հաճընի, Այնթապի և ուրիշ տեղերու բողոքական հաստարակութիւնները համակիր են Ճէյնսնեանի և նպաստաւոր վկայութիւններէ չեն գադրած թէ՛ գրաւորապէս և թէ՛ խօսքով. սակայն միւս կողմէ Ամերիկացի միսիոնարներուն համար խնդիրը կենսական հանգամանք մը ստանալուն՝ Պատ. Մր. Բրիսթին կը պաշտպանուի որքան հնար է այդ Միսիոնարներուն կողմէ. Պատ. Ճէյնսնեան գէմ մղուած բաւական յարձակումներէ և ամբաստանութիւններէ ետքը Ամերիկան կառավարութիւնն ալ կը թուի թէ ուրիշ ոչինչ ուզել, եթէ ոչ Ճէյնսնեանի վրայ գրուած մեղադրանքներուն պատասխանել: Ասոնք ալ ամէնքն ալ երկրագործութեամբ զբաղողներ՝ իրենց աշխատութիւնները վերջնական տարտնելէ ետքը միայն սկսի կրնային ձեռնարկել այսպիսի ուղեւորութեան մը, որ բաւականին աւելի երկար էր իրենց համար, սակէ տատնակ մը տարիներ առաջ ձեն ածողը, երբ դեռ չէր բացուած Խսկիշէհրի գիծը: Այս երկու եղանակներէն դատ, վերոփոխման տանին՝ անձայն, սիրուն ուխտաւորութիւն մը կը կազմին Ստաւրազարդիք, որոնք արդէն բարի տովորութիւնը ունին մասնակցելու ուխտաւորական ամէն հոանքի, որ իրենց քաղաքին կ'անցնի: Նիկոմիդացիք եւս իրենց յատուկ եղանակ ընտրած են վարդագոյ խաչը, ուր ընտրեալ բազմութեամբ կու գան լեցնել Զարմափանի տաճարը, գեղուն երիտասարդութեան այնպիսի եռանդով մը որ կրնայ նկատուիլ վանքի և առաջին. վիճակի նախկին միացմանը գոյացած հին սիրոյն վերջնական մէկ հետեւանքը:

Թ. Վ. Գ.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

Գոնեայի եւ Թարանսի Բաղոմական Դպրեվանքեր վարիչները.—Բաղոմական հաւատարակութեան կարձիք.—Ղորձի եւ Աւետիքեան Բահերաններ.—Վարժարանաց վերատացուցիչ.—Գեոմանացի հաճիագործ մը.—Նոր բերիր.—Փողոցը գնուած տուր.—Թեոդեան Գեոապայծառ ի Հարիր:

ԱՏԱՆԱ, 5 Սեպտեմբեր.

Տեղւոյս բողոքական հաստարակութեան համար այժմէութիւն ունեցող կարեւոր իրդիրներէն մէկն է այս պահուս Ամերիկա գտնուող Մր. Ճէյնսնեանի և Մր. Բրիսթիի միջեւ ծագած հակառակութեան խնդիրը որ իր նախկին թափովը կը չարունակ ցարդ, առանց վերջնական վճիռ մը ստանալու:

Այն Թուակնէն յորում Ճէյնսնեան գադրած էր Թարսուսի մէջ գործել, Մր. Բրիսթին նոր ուժով մը յաջորդց անոր, առատաձեռն ամերիկացւոց դրամով բարձր դիրքի մը վերածելով Sainte Paul's Institute անուն հաստատութիւնը որ ցարդ աւելի քան ուժերով կը յառաջդիմէ: Անշուշտ Ճէյնսնեան գործունէութեան նոր կեդրոն մը պիտի փնտռէր հաստատութեան երկու կուսակցութիւնները ամբողջովին չչրելու և չհեղելու համար, (իր քաղաքականութեան պաշտօնավարութիւնը մեծ ազդեցութիւն չարուցած է Ատանա, տասնեակ տարիներ առաջ, այնպէս որ բողոքական հաստարակութեան մէկ մասը պաշտամունքի իսկ միւս մասը առելութեամբ կը վերաբերուէին Ճէյնսնեանի նկատմամբ):

Այդ կարեւոր կեդրոնը եղաւ Գոնիա ուր հաստատեց Ամերիկացի բարերարներու դրամով բարձրագոյն վարժարան մը: Մէկ կողմէն Գոնեայի հաստատութեան տեւական և չարող պայմաններու մէջ չարտեւումը և միւս կողմէ կրկին Թարսուսի մէջ հաստատուած աղջկանց վարժարանի մը գոյութիւնը (որ վերջերս Ճէյնսնեանի նպաստողը հաստատեցաւ) պահ մը Մր. Բրիսթիին վրայ տարբեր ազդեցութիւն ըրին, և նախորդ հակառակութեան ոգին աւելի արծարծուեցաւ: Մր. Բրիսթի միսիոնարական հաստատութեան բոլորովին հակառակ կը գտնէր Թարսուսի աղջկանց վարժարանը, ըսելով թէ քանի որ Ատանա աղջկանց բարձր հաստատութիւն մը ունի որ կը կառավարուի ամերիկուհիներու ձեռամբ, թէ՛ն կարկ կայ 2 ժամ անդին ուրիշ մըն ալ հիմնելու: Եթէ գործելու տասպարէզ կը փնտռէ, թո՛ղ հայ օրիորդներուն յատկացնէ այդ հաստատութիւնը «Որբանոց» անուան տակ ան: Ինդրին էական մասը հոս է արդէն, ինչ որ բաւական աղմուկներու և լրագրական վէճերու առիթ տուած է և ցարդ երկու հակառակորդները Ամերիկայի մէջ կը չարունակեն իրենց գատին պաշտպանութիւնը տատարդ անձերուն առջեւ. Ատանայի, Թարսուսի, Գեոմանիկի (Ճէյնսնեանը բնիկ Դեոմանիկցի է) Հաճընի, Այնթապի և ուրիշ տեղերու բողոքական հաստարակութիւնները համակիր են Ճէյնսնեանի և նպաստաւոր վկայութիւններէ չեն գադրած թէ՛ գրաւորապէս և թէ՛ խօսքով. սակայն միւս կողմէ Ամերիկացի միսիոնարներուն համար խնդիրը կենսական հանգամանք մը ստանալուն՝ Պատ. Մր. Բրիսթին կը պաշտպանուի որքան հնար է այդ Միսիոնարներուն կողմէ. Պատ. Ճէյնսնեան գէմ մղուած բաւական յարձակումներէ և ամբաստանութիւններէ ետքը Ամերիկան կառավարութիւնն ալ կը թուի թէ ուրիշ ոչինչ ուզել, եթէ ոչ Ճէյնսնեանի վրայ գրուած մեղադրանքներուն պատասխանել: Ասոնք ալ ամէնքն ալ երկրագործութեամբ զբաղողներ՝ իրենց աշխատութիւնները վերջնական տարտնելէ ետքը միայն սկսի կրնային ձեռնարկել այսպիսի ուղեւորութեան մը, որ բաւականին աւելի երկար էր իրենց համար, սակէ տատնակ մը տարիներ առաջ ձեն ածողը, երբ դեռ չէր բացուած Խսկիշէհրի գիծը: Այս երկու եղանակներէն դատ, վերոփոխման տանին՝ անձայն, սիրուն ուխտաւորութիւն մը կը կազմին Ստաւրազարդիք, որոնք արդէն բարի տովորութիւնը ունին մասնակցելու ուխտաւորական ամէն հոանքի, որ իրենց քաղաքին կ'անցնի: Նիկոմիդացիք եւս իրենց յատուկ եղանակ ընտրած են վարդագոյ խաչը, ուր ընտրեալ բազմութեամբ կու գան լեցնել Զարմափանի տաճարը, գեղուն երիտասարդութեան այնպիսի եռանդով մը որ կրնայ նկատուիլ վանքի և առաջին. վիճակի նախկին միացմանը գոյացած հին սիրոյն վերջնական մէկ հետեւանքը:

Թ. Վ. Գ.

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիճակագրական տեղեկութիւններից երեւում է, որ Երեւանի նահանգում կայ 117 ուսումնարան, որոնցից երկուսը միջնակարգ են (գիմնազիան և ուսուցչական սեմինարիա), 9ը՝ քաղաքային, 55 գիւղական դպրոց, 9 մասնաւոր Ք. կարգի ուսումնարան և 30 իսլամական դպրոց: Ի նկատ ունենալով, որ բնակիչների թիւը հաւասար է 842,682 հոգու, ամէն մի ուսումնարանի վրայ գալիս է 10,000 հոգի: Եթէ վերցնենք Երեւանի նահանգի քաղաքային և գիւղական տարրական ուսումնարանների անցեալ տարուայ աշակերտների թիւը, այն ժամանակ կերեւայ, որ քաղաքային մի ուսումնարանը գալիս է 9,400 և գիւղական մի ուսումնարանը— 13,597 հոգու վրայ: Աշակերտների թիւը եղել է 7,391 հոգի, որոնցից 6337ը տղայ և 1,054ը աղջիկ:

—Այս օրերս կովկասի կառավարչապետի խորհրդի դահլիճում տեղի ունեցաւ Անդրկովկասի արքունական պալատների կառավարիչների առաջին խորհրդակցութիւնը, որ նուիրուած էր գլխաւորապէս այն խնդրի քննութեանը, թէ ինչ աղբիւրներից պէտք է գտնել Անդրկովկասի գիւղական նորակազմ ուսումնարանների պահպանութեան համար նշանակուած 1,700,000 րուբլի գումարը:

—Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութեան մէջ, մայրաքաղաքի Քերթերի ասելով, չուռով խնդիր պիտի քննուի արտասահմանից Ռուսիայի արեւմտեան սահմանով և ապա Սեւ ու Կասպից ծովերի վրայով Պարսկաստան տանելով ապրանքներից մաքս չառնելու:

—Այս օրերս Թիֆլիսում էին կալիֆորնիայից եկած ամերիկական երկու հիւժներ-ջրաքաչս, Ջ. Ջ. Հալ և Ռոժերս, որոնք Ս. Գլիսի և Սակրիլայի ակցիօներական մեծ ընկերութիւնների կողմից եկել են մեր կողմերը՝ ծանօթանալու տեղական գիւղատնտեսութեան և առանձնապէս պատերը ջրելու պայմանների հետ: Նրանց նպատակն է մի ընկերութիւն կազմել ջրարբի գարնելու համար նեթկայիս անջրդի տեղերը, եթէ պայմանները բարեյաջող լինին, նրանք մտադրութիւն ունին նմանապէս գործարաններ հիմնել գիւղատնտեսական զանազան բերքերի համար: Վերջին օրերս նրանք այցելել էին Ղարադաղ այգեգեղի փորձնական դաշտը դիտելու: Ներկայումս նրանք Երեւանի նահանգումն են, ուր երկրագործութեան և սեռական կազմածների մինիարի յանձնարարութեամբ գնացել են դիտելու Մարզարարադի անջրդի դաշտը և ուսումնասիրելու այդ դաշտը ջրարբի դարձնելու պայմանները: Երեւանի նահանգից վերադառնալուց յետոյ, նրանք պիտի գնան Բուխարա, Սամարղանդ, Տաշքենդ և ապա, նորից կովկաս գալով, կը դիտեն Մոզդոկի անապատը:

— Լուսաւորութեան մինիստրութիւնը վճռել է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել Ղրիմում և կովկասում ծոյլ կուրծք ունեցող այլակերտների համար միջնակարգ գպրոցներ բանալու վրայ: Այդ նպատակով մի քանի բժիշկներ կ'ուղարկուեն յիշեալ տեղերը՝ առողջարար և յարմարաւոր տեղեր ոյուշելու գպրոցների համար: Մտադրութիւն կայ առաջիկայ տարի այդպիսի երեք գպրոց բանալու:

—Մայրաքաղաքի մի լրագիր տեղեկութիւններ է հաղորդում, թէ ինչ արժէ ուսումը կայսրութեան զանազան գպրոցներում: Այդ լրագրի տեսնելով՝ Ռաքաքանչիւր աշակերտի և աշակերտուհու ուսումը նստում է՝ ուսուցչական ինստիտուտներում մինչեւ 700 ր. տարեկան, տղայոց գիմնազիաներում՝ մինչեւ 400 ր., ուսուցչական սեմինարիաներում՝ մինչեւ 300 ր., ռէալական ուսումնարաններում՝ մինչեւ 160 ր., տղայոց գիմնազիաներում մինչեւ 130 ր., աղջկանց գիմնազիաներում՝ մինչեւ 60 ր., աղջկանց պրոգիմնազիաներում և գաւառական ուսումնարաններում՝ մինչեւ 50 ր., քաղաքային ուսումնարաններում — մինչեւ 30 ր., իսկ տարրական ուսումնարաններում մինչեւ 10 ր.:

—Ակցիօներական մի ընկերութիւն է կազմուած ցեմենտ, ագիւս և առհասարակ չինարարական նիւթեր պատրաստելու նպատակով, որի համար ընկերութիւնը գործարան պիտի հիմնի անդրկովկասեան երկաթուղու Թաուզ կայարանի մօտ՝ Օսքիւլու կոչուած տեղում (Ղազախի գաւառում): Ընկերութեան հիմնադիրներն են տեղական ազնուական Ա. Մ. Նադեժդին, հանքային բիժեներ Պ. Վ. Բրաիլովսկի և բարոն Վ. Ա. Կռասով: Հիմնական գրամագլուխն է 1,500,000 ր. բաժանուած 6,000 ակցիայի: Ընկերութեան կանոնագրութեան ծրագիրն արդէն հաստատուած է:

Երէկ Արեւելք չհրատարակուեցաւ պատճառաւ որ և է զրկանք չըննելու համար մեր ընթերցողներուն, այսօրուան Բ. և Գ. էջերուն մէջ ամփոփած ենք երկու օրուան Ազգային, Քաղաքական ու Ներքին բոլոր լուրերը, օրուան հեռագիրներէն ու լուրերէն զատ:

ՄՇԱԿ
ՈՐՍՏԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ
(Նոր հասցեատեր թղթակից)
№
ԹՂԹԱՏԱՐ ՊԵՏՔ Է ՀԱՍՆԻ
ՈՐՈՇԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑԻ
ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑԻ
ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑԻ
ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՎԵՊԱՄԲ ԶՕՏՎԱԾ

Բ. ՄԱՍ

ՅԱՅԱՑՈՒՄՈՎ ՎՃՌՅՏԱՂՈՒՄ

Գ

ՆԱԽԱՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՎԱՂՈՒՑ ԱՌԱՎՈՏԻՆ

—Մենք Ձեզ կանչեցինք, որպեսզի ձեզ հետ խորհրդակցենք այն մասին, թե ինչպես ավելի արագ ու ավելի ապահով կարելի է հասնել Ղարաբաղ։ Ինչպես գիտեք, Ղարաբաղի ճանապարհները ձյունով են փակված, և ինչպես ինքներդ էլ տեսաք, ձեզ համար անհնարին եղավ անցնել Ղարաբաղ։ Ուստի ես ձեզ կանչեցի, որպեսզի ձեզ հետ խորհրդակցեմ, թե ինչպես ավելի արագ ու ավելի ապահով կարելի է հասնել Ղարաբաղ։

Այս խոսքերով դիմեց Հայաստանի Հանրապետության վարչապետ Ալեքսանդր Խատիսյանը Ղարաբաղի ազգային խորհրդի անդամներին, որոնք Ղարաբաղի ներկայացուցիչներ էին Հայաստանի Հանրապետության խորհրդարանում։

Ղարաբաղցիները, որոնք ամենայն ուշադրությամբ լսում էին վարչապետի խոսքերը, պատասխանեցին, որ ինքներն էլ ցանկանում են ամենայն արագությամբ հասնել Ղարաբաղ, որովհետև ամենամեծ անհանգստության մեջ են իրենց հարազատների համար, որոնք մնացել են Ղարաբաղում։

—Ես ձեզ կանչեցի,—շարունակեց վարչապետը,—որպեսզի ձեզ հետ խորհրդակցեմ, թե ինչպես ավելի արագ ու ավելի ապահով կարելի է հասնել Ղարաբաղ։ Ես ձեզ կանչեցի, որովհետև ձեզ հետ միասին ուզում եմ որոշել, թե ինչպես ավելի արագ ու ավելի ապահով կարելի է հասնել Ղարաբաղ